

Oponentský posudek na dizertační práci Martiny Koukalové, **Ladislav Machoň a Praha**
(Život a dílo architekta a vybrané realizace pro Prahu)

Vedoucí práce: PhDr. Richard Biegel, Ph.D., FF UK, Praha 2019

Milovníci moderní architektury Ladislava Machoně znají jako architekta s barvitými životními osudy a mimořádně početnou produkcí. Jeho dílu se však dlouho nedaří vystoupit ze stínu tvorby architektovců starších vrstevníků Josefa Gočára a Pavla Janáka, které se formální proměny Machoňových projektů a staveb nápadně podobají. Pouze pardubičtí patrioti se Machoňovi několikrát věnovali monograficky, nepochybně proto, že právě v Pardubicích stojí Machoňovy nejvýraznější stavby a dávají tomuto městu architektonickou tvář. Dizertací Martiny Koukalové nastává v pohledu na Machoňův odkaz zřetelný zvrat. Zdá se ovšem symptomatické, že k hlavním tématům autorčiny dizertační práce patří právě odpověď na otázku, proč až dosud stál Machoň v historiografii české moderní architektury stranou a jaké to má příčiny.

Skladba dizertace Martiny Koukalové není příliš obvyklá. Autorka odpočátku chtěla Machoňovy projekty a stavby hlouběji analyzovat a zasazovat je do širokých kontextů. Věděla zároveň, že rozebrat takovouto metodou celé architektovo rozsáhlé dílo není možné, a vsadila proto na podrobný výzkum pouhých čtyř Machoňových prací, které pokládá v Machoňově tvorbě za typické nebo přímo klíčové. Zvolila si za tím účelem přestavbu Klementina na univerzitní knihovnu, dotvoření a realizaci Kotěrova projektu právnické fakulty, několik variant přestavby pražského Můstku na dolním konci Václavského náměstí a nedochovanou Řivnáčovu letní vilu v Jevanech. Vyhledala k těmto Machoňovým počínům veškerý archivní materiál, korespondenci, debaty v odborném i denním tisku. Výborně spojila rozbor jejich formy s jejich účelem a historickým kontextem. Poutavě přitom prezentuje materiál, který se na první pohled někdy nemusí zdát zajímavý, a dokáže do jeho podání vnést dramatické prvky. Obzvlášť si cením jejího výkladu dějin stavby právnické fakulty, u níž

Machoň jako autor záměrně ustoupil do pozadí ve prospěch autorství Kotěrova, a jejího výkladu o přestavbě Klementina, který už Martina Koukalová zčásti publikovala ve *Zprávách památkové péče*.

Navíc se však autorka rozhodla podat víceméně celkový obraz Machoňovy tvorby, a to tak, že najde metodu, jak tuto tvorbu skloubit s architektovu velmi podrobnou biografií. Této (úvodní) kapitole její práce předcházejí zajímavé úvahy o žánru umělecko-historických biografií a o fenoménu autorství, o němž se už v uměnovědách dlouho debatuje. Martina Koukalová věří tomu, že oddělování umělcova či architektova života od jeho díla vede k dezinterpretacím, a to jak na straně života, tak i na straně jeho díla (s. 13), a jde tu myslím o víru oprávněnou. Metodologická osidla „biografismu“ si přitom autorka uvědomuje a píše o nich. Tuto kapitolu o Machoňově životě a díle pokládám za stejně zdařilou jako čtyři už uvedené analýzy architektovcův projektů a staveb.

V závěru své práce se konečně Martina Koukalová zamýšlí nad Machoňovým místem v dějinách české architektury 20. století a nad příčinami jeho přehlížení. Spatřuje tyto příčiny v dogmatismu avantgardy, která ovládala dobový odborný tisk a oceňovala v něm jen postoje s ní totožné, nebo ve faktu, že na rozdíl od Gočára a Janáka Machoň nepůsobil jako učitel a nevytvořil tak skupinu, která by cítila potřebu na něj vzpomínat. Svou roli tu podle Martiny Koukalové sehrála i tabuizace Machoňovy osobnosti v padesátých letech 20. století, kdy byl nespravedlivě vězněn, jakož i fakt, že architekt po sobě zanechal relativně málo staveb vysoce prestižních – možno též říci „ikonických“. Autorka přitom zjevně věří, že Ladislav Machoň byl velký a významný architekt, a posuzuje druhé historiky moderní architektury podle toho, zda její víru sdílejí či nesdílejí, což se mi jeví jako trochu sporný postup. Zdá se mi též, že závěr její práce nemá tak přesvědčivou strukturu jako všechny části předchozí, některé argumenty se tu opakují. I tady však Martina Koukalová dovede formulovat zajímavé otázky a dobře na ně odpovídat.

Práce je napsaná pěkným stylem, obsahuje velmi málo pravopisných chyb, je dobře zkomponovaná, odpovídá naprosto nárokům kladeným na dizertaci. Vřele ji doporučuji k obhajobě a navrhuji výborné hodnocení.

Prof. PhDr. Rostislav Švácha, CSc., v Praze 29. 4. 2019